

Szemle, ismertetés

Bárány Tibor – Zvolenszky Zsófia – Tózsér János (szerk.)

Metafora, relevancia, jelentés

Budapest: Loisir Kiadó. 2015. 235 pp. ISBN 978-963-89655-4-7

A recenzió tárgyát képező kötet a nyelvészeti, elsősorban a nyelvfilozófiai bázisú pragmatika tárgyköréhez tartozóan a 20. század végétől fogva a szakirodalomban egyre nagyobb teret nyerő relevanciaelmélet pragmatikai modelljének keretét tárgyalja mélyreható elemző tanulmányok formájában, elsősorban a nyelvi metaforizációra, a figuratív nyelvhasználat kérdéseire koncentrálnak figyelmét. A szerkesztői előszó kiemeli a kötet tematikájának hiánypótló státusát: a Sperber–Wilson nevéhez fűződő relevanciaelméleti modell alapkönyve – ami a releváns angol nyelvű nyelvfilozófiai szakirodalom bázisát képezi – magyar nyelvre való lefordítása és könyv alakban történő kiadása a mai napig nem valósult meg, bár szerzői tollából az angol nyelvű szakirodalomban már két kiadást is megért (Sperber–Wilson 1986/1995). Jelen kötettel a szerkesztők és szerzők a hazai szakirodalomnak ezt az adósságát is igyekeztek pótolni.

A relevanciaelméleti pragmatika eredeti modelljének megfogalmazása, valamint további módosítása és alkalmazása a figuratív nyelvhasználat, elsősorban a metaforizációs folyamatok kognitív bázisú típusának feltérképezésére és értelmezésére, alapvetően a brit nyelvészeti iskola reprezentánsainak nevéhez fűződik. Ettől alapjaiban eltér azonban a grice-i pragmatikaelméletre alapozott amerikai bázisú nyelvfilozófiai és kognitív nyelvészeti szakirodalom látótere és vizsgálatának, vizsgálati módszereinek skópusza. Kár, hogy az egymással tárgyakat illetően érintkező, ugyanakkor vizsgálati módszereikben eltérő vonásokat mutató megközelítési módok szisztematikus, a részletekre is kiterjedő összevetésére a jelen recenzió tárgyát képező kötet keretében nem volt lehetőség. A könyvben szereplő tanulmányok alapját egy, a metaforával foglalkozó, 2013-ban megrendezésre került konferencia előadásai képezik, ebből adódik tematikai szerkesztettsége. A brit és az amerikai bázisú elméleti modellek összevetésére talán egy újabb, a relevanciaelméletet, a metaforizációt, valamint a lexikális szemantikával szembeni lexikális pragmatikai kutatások¹ egyre erőteljesebb fejlődésének eredményeit tárgyaló konferencia keretében lenne lehetőség. Egy ilyen tárgyú összevetés lehetőséget adna a napjainkban egyre markánsabban teret nyerő kísérletes pragmatika vizsgálati köreinek és eredményeinek áttekintésére is, hiszen úgy tűnik, hogy a kutatási területeknek és a vizsgálati módszereknek egyre nagyobb fokú érintkezése figyelhető meg a brit bázisú európai és az amerikai bázisú szemantikai-pragmatikai modellek között. Ennek folyamatát egyértelműen tükrözi a mindkét iskolában megmutatkozó, ún. neo-grice-i vizsgálati módszerek skópusza.

Tekintsük át ezután a tanulmánykötet fejezeteit egyenként.

¹ A lexikális pragmatika jellegét, skópuszát tárgyaló irányadó kötet Deirdre Wilson és Dan Sperber 2012-ben megjelent *Meaning and Relevance* c. monográfiája.

Az első, a kötetet bevezető tanulmányban (11–28), melynek címe *Relevanciaelmélet és a szó szerinti–metaforikus kontinuum – a magyar nyelvű szövegek tükrében*, a szerzőpáros Zvolenszky Zsófia–Bárány Tibor szisztematikusan áttekinti az immár klasszikusnak tekinthető pragmatikai elméleti modell alapfogalmi rendszerét, különös tekintettel a relevanciaelmélet metaforafelfogására, mely az egyik központi témája a modell fejlődéstörténetének, a hozzá fűződő kutatások irányvonalának, bár, ahogy a tanulmánykötet második tételében Pete Krisztián kiemeli, a klasszikus modell szerzőinek figyelme leginkább a figuratív nyelvi kifejezőmód tárgyalására irányult (29). Zvolenszky-Bárány tanulmánya módszeresen tételezi, hogy a rendelkezésre álló magyar nyelvű fordításokból a Sperber–Wilson nevével fémjelzett elmélet mely részei maradtak ez ideig ki, betoldva és értelmező elemzés alá vetve a tanulmány témájának szempontjából releváns hiányzó részeket. Az elemzés során súlyponti kérdést képez annak vizsgálata és értelmezése, hogy kontinuumot képez-e az ún. literális és a figuratív nyelvhasználat. A téma a mai napig viták alapját képezi a szakirodalomban, a Sperber–Wilson-féle felfogás (mely szerint a szó szerinti és a nem szó szerinti, figuratív nyelvhasználat ugyanazon kontinuum mentén helyezkedik el), és a rá épülő (elsősorban brit), de tőle radikálisan eltérő neo-grice-i elméleti modellek között. A szerzők ennek kapcsán, a kommunikációs cél és a relevancia optimalitása feltételezésének tárgyalásakor jó érzékkel mutatnak rá röviden a relevanciaelmélet és a grice-i pragmatika közötti összefüggésekre. Hangsúlyozzák az elméleti modellek empirikus tesztelhetőségének követelményét. Ezzel kapcsolatban jól alkalmazható lenne a hazai szerzőtárs-páros Kertész András–Rákosi Csilla által kidolgozott és monográfiában is bemutatott elméleti modell a plauzibilis érvelésről (2012), mely forrás sajnálatosan hiányzik a hivatkozások jegyzékéből.

A tanulmány határozott értéke az, hogy bőséges magyar nyelvű példaanyagot vonultat fel az elemzések támasztékaul, ezáltal rámutatva az elméleti háttérmodell alkalmazhatóságára a hazai, a magyar nyelv tényanyagára támaszkodó pragmatikai kutatásokban. A dolgozat második fele hangsúlyozott módon tárgyalja az ún. „ad hoc” fogalmakat. Státusuk, figurativitásuk megítéléséhez fontos lenne annak a kérdésnek a tisztázása is, hogy létezhetnek-e, s ha igen, milyen formában, szó szerint, azaz literálisan értelmezhető „ad hoc” fogalmak, valamint az, hogy ezeknek az ún. alkalmi fogalmi struktúráknak pontosan milyen paraméterek alapján valósul meg a lexikai reprezentációja. Ennek a kérdésnek a tárgyalása során a szerzők rámutatnak a lexikális jelentés szűkítésének és bővítésének párhuzamára, kiemelve, hogy a jelentés bővített értelmezése az ún. laza használat jeleit mutatja. Megítélésük szerint a laza nyelvhasználat közbülső reprezentációt képez a literális és a figuratív, metaforikus nyelvhasználat kontinuumában. Érvelésük szemléletes, nézetem szerint azonban a bőséges példaanyag értelmezése során célszerű lett volna megerősíteni azt, a konceptuális keretelmélet és az ún. enciklopédikus ismeretek, valamint a van Dijk által azonosított tudás-mechanizmusok közül az ún. interszubjektív tudás szerepének vizsgálatával (van Dijk 2014).

A kötet *A relevanciaelmélet metaforafelfogásának változatai* c. második tanulmányában (29–59) Pete Krisztián – ahogy azt fentebb említettük – felhívja a figyelmet arra, hogy Sperber–Wilson klasszikus modellje inkább szól általános szinten a figurativitás kifejezőmódjáról és összevetéséről a nem figuratív jelentésű propozíciós tartalommal, mint magáról a metaforizációról, a hangsúlyt az explikatúrák

szerepére és az optimális relevancia szándékoltsága tényezőinek azonosítására helyezve. Ezzel kapcsolatban Pete kiemelten tárgyalja az erős és a gyenge implikaturák kérdéskörét, különös tekintettel a metaforikusság ún. laza nyelvhasználatával kapcsolatos összefüggésére, a metaforizálódás gradációs jellegére. Sperber–Wilson példáinak értelmezésekor – helytálló módon – rámutat az enciklopédikus ismeretek szerepére a metaforizált értelem dekódolásában (31–33).

Ezt követően a klasszikus modellel szembeni ellenvetéseket tárgyalva a szerző áttekinti a szó szerinti és a nem szó szerinti (literális vs. non-literális) nyelvi reprezentáció dekódolásának sorrendiségét illető kutatói nézeteket, amelyek világosan mutatják azt, hogy jelen tudásunk szerint nem látható világosan ezek szétválása vagy együttes, szimultán szerepe az értelmezés során. Pete rámutat arra, hogy a különféle elméleti változatok közös sajátsága annak felismerése (és elismerése), hogy a maximális relevancia elérésének intenciója szoros összefüggésben áll a kontextuális ismeretekkel. Kár, hogy a kulcsfontosságú szerzők nézeteinek tárgyalásából kimaradt a neves hazai metafora-kutató, Kövecses Zoltán szemlélete, aki-nek egyetlen releváns munkája sem szerepel az irodalomjegyzékben. De Kövecses mellett szintén kimaradt az argumentációból a kiváló amerikai kognitív pszichológus Raymond W. Gibbsnek, a téma szempontjából ugyancsak kulcsfontosságú kísérletes pragmatikai tevékenységének értékelése.

A tanulmány 4. egységében Pete is foglalkozik az ún. „ad hoc” fogalmak kérdéskörével, főként Barsalou immár klasszikusnak mondható korai tanulmányára (1983) hivatkozva, rámutatva az ilyen fogalmi bázisú lexikai kifejezések létrehozásának spontaneitására a nyelvhasználatban, valamint – Barsalou kísérleteinek nyomán – szerkezetük fokozatos jellegére, melynek kialakításában (és értelmük dekódolásában) fontos szerepet kap a „kategóriakiterjesztés vagy fogalomkiterjesztés” aktusa (39–40). Kiegészítem ezt azzal, hogy mindez az enciklopédikus eredetű ismeretekre támaszkodva történik, ahogy ezt Pete is jól látja (47).

A befejező szakasz a relevanciaelméleti módosított elméleti modellel kapcsolatban megfogalmazott kritikákat tekinti át, főként Robyn Carston munkássága alapján. Érdekes, a jövő kutatásai irányába mutató kérdésként fogalmazódik meg annak kiderítése, hogy az „ad hoc” fogalmakban egy komplex tudáskeret (frame) fogalom enciklopédikus jegyei közül melyek aktivizálódnak. Összegzésében a szerző támogatja a metaforizációnak a tudáskeretek nyomán történő vizsgálatát.

A kötet harmadik tanulmányának (61–76) szerzője Zvolenszky Zsófia, a fejezet címe *A relevanciaelmélet szó szerinti–laza–metaforikus kontinuumára vonatkozó érv*, alcíme, *A nyelvi hibák, avagy milyen problémával jár, ha azt mondjuk, hogy valakit „Kentuckyban megpaprikáztak”?* pedig találóan fejezi ki a dolgozat tematikai profilját, a malapropizmusok eredetének és értelmezésének vizsgálatát. A dolgozat első szakaszában a szerző ismerteti az analógiás érvelési stratégia, a laza nyelvhasználat és a kontinuumérv összefüggéseit a jelentésértelmezésben. Ezt követően a dolgozat rövid terjedelmének keretéhez képest bőszéges példaanyagot mutat be, mely jól illusztrálja a malapropizmusok használatának alapvető karakterét, a fonetikai-fonológiai alapú, a szövegkohéziót, és következményeképpen a normatív koherenciát félresöpörő lexikális alapú tévesztést. Megállapítható, hogy itt nem az ún. „laza” nyelvhasználatról, jelentésbővítésről, a literalitás és a figurativitás, vagy metaforizálódás párhuzamáról, vagy jelentésalapú átváltódásáról van szó. Zvolenszky felvetése szerint kérdéses, hogy az ilyen természetű lexikális-kohéziós hibák is az ún.

kontinuumvonalon helyezkednek-e el úgy, hogy értelmezésük az „ad hoc” fogalmak megalkotásának tartományába vezeti az értelmező szövegbefogadót. Ennek bizonyítékául, a kontinuumon való elhelyezkedés fázisának és fokának megállapítása céljából azonban további kísérletes szövegpragmatikai vizsgálatokra lenne szükség, melyben fontos szerepet kell kapnia a tudásvilágra, a releváns séma-struktúrák feltérképezésére irányuló ismereteknek. Mindaddig, amíg nem jutunk megbízható vizsgálati eredményekhez ezen a téren, az ún. kontinuumérv funkcionális működőképességét a szerző nem tartja elfogadható érvenek az adott jelenségkör vizsgálatára.

A negyedik fejezetben (77–105), melynek címe *Harald Weinrich metaforaelmélete és a relevanciaelmélet metaforafelfogása*, a szerző, Kuti Judit megkísérel párhuzamot vonni a német nyelvész és a relevanciakutatások felfogása között a metaforizációt illetően. Meglátása szerint Weinrich nem tekinthető a Lakoff és társszerzői nevéhez fűződő kognitív nyelvészeti szemléletű metaforafelfogás szellemi előfutárának. Szemléletében a metaforák képmezőben léteznek, melyben a nyelvi értelem kifejeződését az ún. képfogadó tartományba, míg tematikai vetületét az ún. fogalmi alapú képadó tartományba helyezi. Nézete szerint a két tartomány együttesen vizsgálandó. A metaforák képmezőbe való integrációjának felfogását képviselő Weinrich a strukturalista mezőelmélet egyik kiemelkedő reprezentánsának tartható. A dolgozat argumentációjából azonban nem derül ki, hogy szemléletében milyen módon megy végbe a tárgyalt konceptuális alapú integráció. Az extenziót képező lexikális jelentés a jelentéstartományra utal, mely párhuzamban áll az intenzionális jelentéstartalom szűk vagy tág kifejeződésével. Mindez Weinrich jelentésfelfogásának gradációs jellegéről tanúskodik. A pragmatikai jelentés körét körvonalazva kiemeli, hogy kontextus nélkül a szavak csupán jelentéspotenciállal rendelkeznek. Kuti rámutat arra, hogy a német szerző jelentésfelfogása szerint minél neutrálisabb tartalmú, lazább jelentésű egy szó, annál jobban ellenáll a metaforizálódásnak (87). Ehhez kötődően adódik a kérdés, vajon a szavak konceptuális tudáskeret (frame) kötöttsége fokozza-e metaforizációs potenciájukat? Egyértelmű, hogy a kérdés kizárólagosan komplex kísérletes lexikális szemantikai és lexikális pragmatikai tesztelés eredményeinek ismeretében válaszolható meg. Várható, hogy ennek kidolgozása a jövő szemantikai-pragmatikai kutatásainak egyik súlyponti feladatát fogja képezni.

A tanulmány második szakaszában a szerző a weinrichi és a relevanciaelméleti metaforafelfogás közti kapcsolódási pontokat elemzi. Ennek kapcsán itt, ahogy a kötet több fejezetében is, felmerül az „ad hoc” fogalmak alkotásának kérdésköre. Kuti kimutatja a német nyelvész és a relevanciaelmélet közti alapvető eltérést: Weinrich felfogása szerint, amennyiben az értelmezés kívül esik a szó extenzióján (jelentéstartományán), akkor van szó metaforáról, míg a relevanciaelmélet modelljének keretében uralkodó nézet szerint fokozatos az átmenet a literális és a non-literális nyelvhasználat (köztük a metaforizáció) irányába. Ahogy azt fentebb már kiemeltük, a kérdés tisztázása céljából folynak napjaink kísérletes pragmatikájában hathatós, irányadó vizsgálatok.

Az ötödik fejezetben (107–123) Kapelner Zsolt Donald Davidson pragmatikai irányultságú jelentéselmélete és cselekvéselmélete szemszögéből tárgyalja a metaforizációt. Címe *Jelentés, cselekvés, metafora*, a tanulmány tematikáját kiemelő vezérszavak. A szerző írásának mindjárt az elején deklarálja, hogy Davidson figyelmének középpontjában annak vizsgálata áll, hogy a szó szerinti jelentés miként járul hozzá a metaforikushoz, valamint annak hangoztatása, hogy a metaforikus

tartalom nem propozicionális, ennek következtében pedig a metaforikus kifejezés nem parafrázálható, és alapjaiban véve függ a literális jelentéstől (108–109). Davidson jelentésemélete holisztikus szemléletű, nézete szerint a valóságot értelmezni képes „megfelelő jelentésemélet kompozicionális vagy konstruktív” (110). A lexikális jelentés a kifejezések egymás társaságában való előfordulása alapján konstruálható. Cselekvéseméletének keretei között a tanulmány szerzője analógiás kapcsolatot vél felfedezni az ún. explicit performatívumok és a metaforák között. A davidsoni felfogással szembeni ellenérvek közül a dolgozat befejező szakaszában Kapelner hármát tárgyal hangsúlyozottan: a parafrázisra, a meghatározatlanságra, és a kognitív tartalom kifejezésére vonatkozót, védelmébe véve a davidsoni jelentésértelmezés tanait.

A következő, rövid terjedelmű tanulmányban, melynek címe *Paul Ricoeur és a metafora* (125–134), Bezeczy Gábor összefoglalja Ricoeur metaforafelfogásának lényegét. A francia filozófus nézete szerint a metaforizáció nem a szó, hanem a mondat szintjén tárgyalandó nyelvhasználati kérdés. Bezecky ismertetésében Ricoeur elméletében „az állítás metaforikus értelmezése nem következik szavainak szó szerinti jelentéséből.” (125) A metafora újírja a világot. A „szó szerinti és metaforikus értelmezés egyszerre határozza meg a metaforát.” (126) Ezzel a felfogásával kapcsolódik Ricoeur a literális vs. figuratív nyelvhasználat és jelentésértelmezés polémiájához. A kérdéshez kapcsolódóan Bezeczy rövid áttekintést ad az általa relevánsnak tekintett szakirodalmi nézetekről. Számomra nem világos, hogy miért szerepel ebben Bloomfield és Chomsky, akik elméleti modelljében nem kapott (vagy utóbbi nyelvelméletének fejlődéstörténetében évtizedes késéssel kapott csak) szerepet a jelentésértelmezés kérdésköre. Áttekintésének végén ismerteti Cedric Watts nézeteit az ún. rejtett jelentésről. Hiányolom a tanulmányból a példaanyag-elemzésre alapozott megállapításokat a tárgyalat szerzők nézeteiről, különösen pedig Paul Ricoeurra vonatkozólag.

A sorban következő tanulmány Kálmán László írása *Metaforák, intuíciók, jelenségek* címmel (135–147). A dolgozatban Kálmán a hagyományos metafora terminus mögötti intuíciókat és ezek nyelvhasználati gyökereit kutatja. Tanulmányának már első bekezdésében markánsan megfogalmazza véleményét: „Voltaképpen minden kifejezés minden használata valamilyen mértékben »laza« is és »metaforikus« is” (135), mely alapvetően a hasonlóságok fogalmi és nyelvi reprezentációjára alapozott. Ezzel összefüggésben áll hipotézise, mely szerint elsődleges, szó szerinti lexikális jelentés tulajdonképpen nem létezik. A „metafora” terminusa, nézete szerint, sok tekintetben hasonlít a „szófajhoz” (137). Mindkettő vizsgálatakor fontos a „névség”, a címképzettség, az asszociációs alapú rögzítettség, a lexikális vonatkozathatósági profil felderítése. Fontos szerepet játszik ebben a név rögzítettsége gradációjának, a lexikális kifejezések (pl. a különféle közeli szinonimák) kontextuális használatának, illeszthetőségének, fogalmi alapú perspektívitásának, hasonlósági/hasonlíthatósági releváns küszöbértékeinek, enciklopédikus tudásbázisának, profilációjának vizsgálata. Az értékes, filozofikusan gondolatébresztő tanulmányt keretszerűen zárja a szerző megállapítása: a nyelvhasználat *alapvetően* metaforikus, a releváns hasonlóságok/hasonlítások funkcionálása nyomán.

A nyolcadik fejezetben Kiss Angelika két távol-keleti nyelvben vizsgálja a metaforikus nyelvhasználatot. Tanulmányának címe: *A koreai és japán beszédszintek metaforikus használata* (149–172). A szerző írásának elején bemutatja, hogy mindkét

nyelvben a beszédszinteknek nevezett nyelvhasználati jelenség alapvetően morfológiai eszközökkel, az állítmányhoz kapcsolatosan fejeződik ki, és szocio-pragmatikai, az udvariassági nyelvhasználati stratégiák körébe tartozó kommunikatív funkciókat, az ún. arculatot, a formalitásokat érintő nyelvi reprezentációs feladatokat lát el. Megállapítja, hogy az udvariassági formulák konvencionalizálódása, beszédaktusos manifesztálódása fokozza a nyelvhasználat formalitásának fokát. Bőséges példatár bemutatását követően két elméleti modellt, az ún. kaplani karakter-tartalom-elmélet és a Stern-féle metaforaelmélet keretében pragmatikai mátrixjegyekkel jellemezve elemzi a különféle beszédszintek kifejeződéset/kifejezhetőségét a két nyelvben. Elemző módszere célravezetőnek bizonyul, ugyanakkor feltétlenül kiegészítendő a kommunikatív szálencia-jegyek Giora pragmatika-elméletében (2003) azonosított és körülírt karakterének az itt tárgyalt nyelvi jelenségekre vonatkozó alkalmazásával.

Humor és metafora a nyelvfilozófiában c. fejezetében (173–190) Jellinek Sára a humorprodukción és a metaforizálódás összefüggéseit vizsgálja a grice-i és davidsoni nyelvfilozófiai felfogás, valamint a humoranalízis Raskin és Attardo nevéhez fűződő kognitivistai szemléletű, forgatókönyv alapú modelljének keretében. A vizsgálat a metaforizáció és a humorképzés szó szerinti vs. figuratív jelentés alapjainak természetére vonatkozik. Nézetem szerint a releváns modellek keretében történő elemzés módszereit feltétlenül ki kell egészíteni az enciklopédikus alapú tudásbázisból nyerhető, a szövegprodukción és koherenciát alapvetően befolyásoló szöveg-szervező lexikális egységek, az ún. kulcsszavak szerepének vizsgálatával a tanulmány bázisát képező szövegtípusokban (lásd pl. Andor 2008).

A 10. fejezet Nemesi Attila László *Játékfilmek képi és multimodális jelentésalakzatai retorikai-pragmatikai megközelítésben* c. tanulmánya (191–211), melynek címválasztása teljes mértékben kifejezi, lefedi a dolgozat tárgyát. A filmnyelvvel foglalkozik kétlépcsős pragmatikai modellt alkalmazva, főként a szerző saját kutatásának eredményeire alapozottan, de egyúttal a releváns nemzetközi szakirodalom forrásaira is támaszkodva. Összeveti a trópusok nyelvi beágyazottságát, konvencionalizáltságát a képi sémákkal, képi alakzatokkal, különös tekintettel a képi alakzat-társulásokkal, elkülönítve a trópusokat az alakzatoktól. Elemezve azt, hogy a néző milyen jelentésrétegeket „olvasson ki” a filmből, Nemesi megállapítja, hogy a filmek értelmezése nem érheti el a nyelvi konvencionalizáltság fokát, automatikuságát. Az alkotó képi séma-absztrakció, a metaforizálás pozicionalitása révén készíti figuratív gondolkodásra a nézőt. Lakoff és munkatársainak megállapítása, mely szerint a metafora tekintélyes mértékben nem nyelvi alapú, hanem a gondolkodás egy pervazív módja, releváns módon alkalmazható a dolgozatban tárgyalt reprezentációtípusok elemzése során. Dolgozatának befejező részében a szerző tételesen kifejti a filmbeli metaforizáció technikai eszköztárát, a kognitív metaforaelmélet keretében végzett példaelemzésekkel.

A kötet érdekes zárótanulmánya Molnár Cecilia Sarolta *„A szavaim, a metaforám, minden giccses reményem”*: Milyen metaforákat találunk mai magyar dalszövegekben? című munkája (213–228). Benne a szerző összeveti a popdal-szövegek és a költői nyelvezetben használt metaforák típusait, 64 magyar popdal szövegének korpusza alapján. Figyelme a konvencionalizált vs. hétköznapi vs. a kreatív, újszerű metafora alakulatok azonosítására irányul. Azonosított metaforáit Kövecses Zoltán kognitív nyelvészeti metaforaelméleti modelljének (2002/2005) keretében vizsgálja. Megállapítja, hogy az elmélet szerint nem húzható éles határ a hétköznapi és a

költői nyelvben található metaforák közé. Molnár azt is vizsgálja, hogy milyen mértékben tekinthetők költői produkciónak a popdal-szövegek. Példagyűjtései javarészt ismert konceptuális metaforák, korpuszanyaga új típusú metaforákat csak igen csekély mértékben reprezentál.

Végezetül szeretnék hangot adni annak az észrevételnek, hogy a könyv egyetlen tanulmányának irodalomjegyzékében sem szerepel a relevanciaelmélettel foglalkozó angolszász szakirodalom egy, a közelmúltban megjelent irányadó státusú tankönyve, Billy Clark *Relevance Theory* c. munkája (2013). Észrevételem nyomán az a sejtésem, hogy ez az összefoglaló jellegű munka egyáltalán nem ismert a relevanciaelmélettel és a metaforakutatással foglalkozó magyar nyelvfilozófiai körökben, éppen ezért figyelmükbe ajánlom.

A kötet végén összevont név- és tárgymutató található. Mivel a könyvben szereplő tanulmányok a tárgyalat témákra vonatkozóan mélyreható elemzéseket tartalmaznak, a releváns nemzetközi szakirodalom alapos ismeretére támaszkodnak, ezért célszerű lett volna a szerkesztők részéről a név- és tárgymutató különválasztása, megkönnyítve ezzel a kevésbé szakavatott olvasó eligazodását a feldolgozott témakörökben.

A Loisir Kiadó Pragmatika Sorozatának 3. kötetét tanulmányainak átfogó jellege és magas szakmai színvonala, valamint terjedelme alapján ajánlom elolvasásra a nyelvészeti pragmatika és általában a nyelvfilozófia kutatóinak. Egyúttal alkalmazását javaslom a felsőoktatási filozófia- és nyelvészkiépítés, valamint a kommunikációkutatás MA és PhD szintű releváns, szakspecifikus moduljaiban.

Andor József

PTE Angol Nyelvészeti Tanszék

Hivatkozások

- Andor József 2008. Állatviccek kulcsszavai. Összevető keret-szemantikai vizsgálat. In Daczi Margit – Litovkina Anna – Barta Péter (szerk.) *Ezerarcú humor*. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 79). Budapest: Tinta Könyvkiadó. 249–256.
- Barsalou, Lawrence W. 1983. Ad hoc categories. *Memory & Cognition* 11/3:211–227.
- Clark, Billy 2013. *Relevance Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dijk, Teun A. van 2014. *Discourse and Knowledge: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giora, Rachel 2003. *On Our Mind. Salience, Context, and Figurative Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Kertész, András – Csilla Rákosi 2012. *Data and Evidence in Linguistics: A Plausible Argumentation Model*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kövecses Zoltán 2002/2005. *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Budapest: Typotex Kiadó.
- Sperber, Dan – Deirdre Wilson 1986/1995. *Relevance. Communication and Cognition*. Oxford, Cambridge: Blackwell.
- Wilson, Deirdre – Dan Sperber 2012. *Meaning and Relevance*. Cambridge: Cambridge University Press.